

УДК 351:35.07

DOI: 10.37332/2309-1533.2020.5-6.4

JEL Classification: B1, K1, M1, P1

Желюк Т.Л.,
д-р екон. наук, професор, професор кафедри
менеджменту, публічного управління та персоналу,
Онофрійчук Д.М.,
аспірант* кафедри менеджменту,
публічного управління та персоналу,
Західноукраїнський національний університет

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ПУБЛІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Zheliuk T.L.,
dr.sc.(econ.), professor, professor at the
department of management and public administration,
Onofriichuk D.M.,
postgraduate student at the department
of management and public administration,
Western Ukrainian National University

CONCEPTUAL PRINCIPLES OF USING PUBLIC MANAGEMENT IN THE SYSTEM OF PUBLIC ADMINISTRATION

Постановка проблеми. Результативність функціональної діяльності публічних інститутів в сучасних умовах залежить від того наскільки ефективно вони використовують інноваційні інструменти як у впливі на об'єкт управління, так і у власне організації адміністративного супроводу прийняття управлінських рішень та надання публічних послуг. Серед таких інструментів особливе місце слід відвести публічному менеджменту. Новий публічний менеджмент по суті є парадигмою публічного управління, яка передбачає запровадження ринкових механізмів у практику публічного сектору з метою підвищення його ефективності, продуктивності та економічності за допомогою таких механізмів, як: менеджери́зація, маркетингізація, деволюція, менеджмент змісту робіт, адміністративний аудит, аутсорсинг та інші. Основною метою публічного менеджменту є оптимізація публічного управління, підвищення його ефективності та забезпечення гнучкості управління шляхом фрагментування вертикальних бюрократій; трансформації бюрократичних ієрархій через підвищення відповідальності та автономії посадових осіб; впровадження менеджменту результатів, заснованого на досягненні цілей, вимірюванні, оцінці виконання та розробці нових форм контролю всередині контрактних програм.

Публічний менеджмент сприяє відокремленню політики від адміністрування, формуванню чіткої публічної звітності, публічного рейтингування, запровадженню інструментарію стратегічного планування та менеджменту у внутрішньоорганізаційну діяльність публічних інститутів, використання новітніх підходів до управління персоналом, використання інформаційних технологій, демократизацію та участь громадського сектору в публічному управлінні.

При цьому необхідно мати на увазі, що в новому публічному менеджменті немає якоїсь стандартної моделі, яка б працювала у всіх країнах. Тому її загальні підходи, засади та заходи їх реалізації є індивідуальними для кожної країни. Використання передових практик управління для забезпечення ефективності та результативності потребує дослідження еволюції публічного управління та вивчення його основних концепцій. Тому дослідження використання інструментів публічного менеджменту в системі публічного управління є актуальним і становить як науковий, так і прикладний інтерес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз концепції нового публічного менеджменту, її цілей, принципів та характеристик свідчить, що її елементи ґрунтуються на існуючих теоретичних розробках та вже застосовувались в тому або іншому вигляді в світовій практиці. В той же час завдяки широкому застосуванню ринкових механізмів новий публічний менеджмент є іншим поглядом на публічне управління.

* Науковий керівник: Желюк Т.Л. – д-р екон. наук, професор.

Питання публічного менеджменту піднімаються в працях відомих вітчизняних (Білої С. О., Васіної А. Ю., Дудкіної О. П., Желюк Т. Л., Поліщука В. С., Мельник А. Ф., Монастирського Г. Л., Шкільняка М. М. та ін.) та зарубіжних вчених (Г. Алісона, Б. Дж. Блекмена, Р. Брюса, С. Ренсона, П. Сміта та ін.) з позицій суб'єктно-об'єктного, функціонального та процесного підходів [1–3]. Відповідно:

1) за суб'єктно-об'єктним підходом управління розглядається як: цілеспрямована взаємодія між суб'єктом і об'єктом в системі управління, що виступає елементом організації процесу досягнення мети та вирішення завдань;

2) в контексті функціонального підходу управління розглядається через призму реалізації таких функцій, як: цілеспрямована координація суспільного відтворення; планування, організація, мотивація, контроль; цілеспрямований вплив на колективи людей з метою організації та координації їх діяльності в процесі виробництва;

3) процесний підхід передбачає розгляд управління як: процесу діяльності, прийняття і реалізації управлінських рішень; процесу або форми діяльності, яка передбачає керівництво певною групою людей при орієнтації її на досягнення мети організації.

Незважаючи на створений потужний науковий базис для дослідження системи публічного управління загалом та його складових – публічного менеджменту та публічного адміністрування, виклики сьогодення, інтеграція у європейський демократичний простір вимагають подальшого переосмислення можливостей використання інструментів публічного менеджменту у вітчизняній практиці функціонування публічних інститутів.

Постановка завдання. Мета статті – розгляд концептуальних засад використання інструментів публічного менеджменту в сучасних умовах з позицій посилення інституційної спроможності владних інститутів виконувати функціональну діяльність.

Виклад основного матеріалу дослідження. Публічне управління в сучасному цивілізаційному просторі є універсальним інструментом суспільного договору у досягненні загальнодержавних цілей, підтримки збалансованого, конкурентного розвитку національних економік. Публічне управління реалізує цілі публічної політики.

Публічна політика – це прогнозований та послідовний напрямок діяльності владних органів, із залученням широкого кола громадськості, з розв'язання або попередження проблем, що виникли у суспільстві з метою гармонізації процесу суспільного розвитку через публічне врядування національних геоекономічних процесів.

Реалізується публічне управління через публічне врядування, публічне адміністрування, публічний менеджмент.

Іманентними ознаками публічного менеджменту є управління, керівництво, що включають:

1) управлінську діяльність державних органів, організаційну діяльність у сфері управління; 2) органи виконавчої влади держави; 3) урядовий апарат; 4) посадових осіб, керівний персонал певної установи; 4) розпорядників бюджетних коштів.

Ідеологічним каркасом нового публічного менеджменту є неолібералізм. Під його впливом формуються: менеджеріалізм як напрям у публічно-адміністративній галузі знання; теорії агентських відносин та трансакційних витрат; теорія суспільного вибору в контексті економічної політики тощо. У свою чергу, ці теорії дають науковий фундамент для становлення нового публічного менеджменту [3].

Базисом для використання публічного менеджменту є теорія «суспільного вибору» (Public choice), представниками якої є: Г. Таллок, Дж. М. Б'юкенен, Е. Дауна, В. Ніскейнен, К. Ерроу, Р. М. Нурієв, В. В. Чекмарьов, Л. Р. Орлов та ін. В теорії суспільного вибору об'єктом аналізу є процес прийняття урядових рішень. Теорія суспільного вибору ставить перед собою завдання співвіднести поведінку людей в державному секторі, тобто поведінку людей, які виступають в ролі виборців, лідерів, або членів політичних партій, бюрократів, з сукупністю результатів, які, як зазначає Дж. М. Б'юкенен, ми спостерігаємо, або могли б спостерігати [4, с. 11-22].

В основу теорії суспільного вибору покладено три базових методологічних принципи: 1) методологічний індивідуалізм; 2) концепція економічної людини; 3) політика як обмін.

Методологічний індивідуалізм розглядає індивіда як обираючу і діючу особу, а не як органічну одиницю (партію, область країни, народ), поведінка якої в політиці пояснюється з точки зору раціональної економічної поведінки. З точки зору теорії суспільного вибору, політики підтримують, перш за все, ті програми, які сприяють зростанню їх престижу і підвищують шанси здобути перемогу на чергових виборах [5, с. 9].

Теорія суспільного вибору використовує моделі економічної теорії, які базуються на припущенні про те, що люди прагнуть до максимізації своєї корисності і що їх власне економічне благополуччя є важливою компонентою цієї корисності. Саме тому один з методологічних принципів теорії суспільного вибору «homo economicus» людина економічна. Всі – від виборців до президента керуються в своїй діяльності в першу чергу економічним принципом, тобто порівнюють граничні вигоди і граничні витрати [5, с. 10].

Політику прихильники теорії суспільного вибору розглядають як обмін, в основі якого покладено суспільний договір, згідно з яким встановлюється конституційний порядок, що передують будь-якій

значимий економічний взаємодії. Теорія суспільного вибору визначає мету держави як турботу про громадські інтереси. Що стосується людей, що діють в політичній сфері, то вони представляють свої особисті інтереси, бо «... немає ніякої непрохідної межі між політикою і бізнесом» [6].

Незважаючи на важливу роль у розвитку науки публічного управління, теорія суспільного вибору містить в собі ряд суперечностей: по-перше, теорія не враховує ментальних особливостей поведінки індивіда в процесі прийняття політичних рішень, які склалися під впливом культурних і історичних традицій; по-друге, теорія не враховує вплив інституційного середовища на політичні уподобання індивіда; по-третє, базуючись виключно на положеннях про раціональну поведінку, теорія не розглядає відповідальність окремих учасників за результати своєї діяльності перед суспільством, що суперечить концепції сталого соціо-еколого-економічного розвитку соціально-економічних систем.

Глобалізація соціально-економічних відносин супроводжується активним зростанням корпорацій. У цих умовах, як зазначає А. Б. Максудов [7], роль влади, особливо якщо суспільство прагне до відкритого громадянського стану, при якому далеко не останню роль відіграють вільно орієнтовані і організовані групи інтересів (корпоративні інтереси), і полягає в тому, щоб використовувати всі політичні механізми з метою створення оптимальних умов для розвитку найбільш пріоритетних напрямків власного виробництва в умовах глибоко диференційованого світового ринку товарів і послуг. У зв'язку з цим особливий інтерес економістів, політологів, соціологів представляють такі моделі відносин, як «корпоративний інтерес і соціальний рух», «корпоративний інтерес і держава», «корпоративний інтерес і влада», «корпоративний інтерес і політичні партії».

На початку 80-х рр. зароджується новий напрямок – неокорпоратизм, про який У. Алеман писав як про нову концепцію, яка змогла б краще вловлювати процес розвитку суспільства, ніж запроваджене поняття плюралізму або постіндустріального суспільства, некерованості чи пізнього капіталізму [8].

Якщо прихильників корпоратизму більшою мірою цікавили проблеми соціально-економічної взаємодії влади і бізнесу, то неокорпоратизм набуває політологічного виміру, основне коло проблем якого: співвідношення коорпоратизму і демократії; розгляд опозиції корпоратизм-парламентаризм; інституалізація корпоратизму; визначення типу політичного режиму в корпоративних країнах.

В Україні сьогодні участь суспільства в ухваленні політичних рішень і управлінні державою все ще залишається мінімальною, виникло таке явище, як корпоративно-олігархічна організація політичної влади [8].

Теоретична цінність положень корпоратизму і неокорпоратизму в процесі обґрунтування методологічного підходу до формування національної системи публічного управління процесами забезпечення якості життя полягає в тому, що реальна практика публічного управління в соціально-економічних системах перехідного типу об'єктивно потребує формування нових концепцій, які дозволили б підняти на якісно новий рівень взаємодію держави і суспільства на всіх рівнях управління – державному, регіональному, муніципальному. Соціально-економічна система України – система транзитивного типу. Перехідний період від авторитарного режиму до демократичного ще не завершений. Становлення нового типу суспільних і політичних відносин, перехід соціально-економічної системи України до сталого розвитку вимагають розробки принципово нової концепції публічного управління, здатної забезпечити збалансованість економічних, екологічних і соціальних процесів і високу якість життя суспільства в цілому і кожної людини окремо.

Розвиток інституційних напрямків відрізняється різноманітністю. Спочатку інститути розглядалися як комплекси правил і норм (Т. Веблен, У. Мітчел, Дж. Коммонс, Дж. Бернард, Л. Томпсон). В процесі розвитку інституціоналізму розширювався інструментарій дослідження. Разом з економічними методами, використовувався соціологічний, правовий, політологічний інструментарій. В результаті сформувалися нові напрями інституціоналізму:

1) сучасна теорія приватної власності і інституціональний механізм її захисту (М. Скаржинський, Р. Нурієв, В. Тамбовцев, Е. Ясін та ін.);

2) теорія взаємозв'язку формальних та неформальних інститутів (Г. Клейнер, І. В. Сітнова, А. Радигін, М. В. Курбатова, С. Н. Левін);

3) теорія інституційних пасток і корупційної поведінки (В. Полтерович, А. Радигін, В. Радаєв);

4) теорія інституційно-перехідної економіки (Л. Абалкін, П. Девід, Б. Артур, Е. Ясін, Р. Капелюшников, В. Носков, Н. Михальонов, О. Носова та ін.);

5) теорія соціального контролю над економікою і підпорядкування її суспільним інтересам (Р. Коуз, Дж. Гобсон, Т. Веблен, У. Мітчелл, Дж. М. Кларк, Дж. Гелбрейт, Г. Мюрдаль, Р. Хейлбронер та ін.).

Важливу роль в обґрунтуванні методологічного підходу до формування національної системи публічного управління відіграє виявлення причин інституційних змін з урахуванням транзитивності соціально-економічної системи України.

Аналіз і узагальнення наукових публікацій дозволили виділити наступні обґрунтування причин інституційних змін:

1. Інституційні зміни виникають унаслідок технологічних зрушень у виробництві. Під впливом технологічних змін певні групи економічних суб'єктів, безпосередньо залучених до процесу розробки і

впровадження винаходу, отримує розподільні переваги в новій системі діючих правил. Не заперечуючи ролі технологічних змін в зміні інститутів, В. А. Носков і Н. О. Михальюнок підкреслюють, що нові технології є причиною зміни соціальних взаємодій в суспільстві [9, с. 911-917].

2. Причиною інституційних змін є діяльність політиків, що просувають як свої власні інтереси, так і інтереси еліти суспільства [10, с. 104-113].

3. Інституційні зміни відбуваються в результаті зацікавленості бюрократичних структур в певних змінах таким чином, щоб вони відповідали інтересам бюрократичних структур [11].

4. Інституційні зміни виникають внаслідок зацікавленості певних груп в перерозподілі наявних обмежених ресурсів на свою користь, прагнучи це зробити не тільки власне економічними способами, але і правовими, тобто законодавчо закріпити порядок перерозподілу потоку доходів на свою користь [12, с. 6-24].

5. Причина інституційних змін – зміна пріоритетів у частини суспільства, яка ініціює зміни внаслідок неможливості подальшого відтворення інститутів, від яких суспільство бажає і може відмовитися [10].

6. В основі інституціональних змін – збільшення знань. Саме знання істотно тисне на ціни, на переваги, отже, на зацікавленість змінити існуючі способи розподілу доходів [11].

В умовах глобалізації та переходу світової спільноти до стійкого розвитку роль держави в забезпеченні контролю над економічними, соціальними і особливо екологічними процесами та їх збалансованості багаторазово зростає. Екологічну проблему Р. Хейлбронер позначив як найнебезпечнішу і важку проблему, з якою коли-небудь стикалося людство [12].

Сформований низький рівень ефективності публічного управління соціо-еколого-економічними процесами в соціально-економічних системах (державна, регіони, муніципальні освіти) вимагає відповідних інституційних перетворень на всіх рівнях публічного управління, які мають на увазі не лише створення законодавчо-правового середовища в області якості життя, а й ефективних інструментів контролю за дотриманням формальних інституційних правил усіма учасниками соціо-еколого-економічних відносин. Важлива роль в даному питанні належить правовому регулюванню економічного, екологічного і соціального розвитку соціально-економічних систем (державна, регіони, муніципальні утворення), формування інституційного середовища, здатного забезпечити створення чистих технологій і їх використання в процесі створення матеріальних благ.

Одним з базових понять когнітивістських теорій є когнітивна структура особистості (сукупність знань, переконань, установок, думок). Спочатку в якості суб'єкта пізнання розглядався виключно індивід з точки зору відповідності його когнітивної структури навколишній дійсності – її виникнення і руйнування. Однак суперечність даного підходу полягала в тому, що складний, багатогранний навколишній світ не може бути пізнаний лише одним індивідом. Надалі спектр розглянутих об'єктів було розширено – інші люди, соціальні явища, соціальний світ в цілому. Однією з центральних ідей в досліджень стає ідея комунікації, як обов'язкової складової процесу соціального пізнання. В результаті посилення соціальної спрямованості при аналізі когнітивних процесів акцент переноситься на такі детермінанти, як роль соціального консенсусу і вплив цінностей. Ідея соціального консенсусу означає визнання того, що націленість на певну інформацію залежить не тільки від індивідуального досвіду, здібностей, явищ в тій чи іншій культурі, в тому чи іншому типі суспільства або будь-якої його частини.

Основний зміст публічного менеджменту прослідковується через систему моральних цінностей суб'єктів управління та цінностей об'єктів управління. Тому головним завданням у забезпеченні ефективного публічного управління з позиції когнітивного підходу є вивчення структури цих цінностей і їх зміни.

Когнітивний підхід до прийняття управлінських рішень в сфері публічного управління оперує такими поняттями, як «когнітивний дисонанс», «управлінська парадигма» та ін. І пояснює сам зміст процесу управління з урахуванням тієї системи уявлень, яка сформована на суб'єкти публічного управління. Актуалізація когнітивного підходу обумовлена необхідністю врахування особистісних уявлень суб'єктів і об'єктів публічного управління про навколишню дійсність, а також з точки зору продукування нових моделей управлінських комунікацій в процесі управління економічними, екологічними і соціальними процесами на державному і муніципальному рівнях.

Прихильники «когнітивного підходу» в сфері управління – Л. Фестінгер, Р. Аксельрод, Ф. Роберте, І. В. Прангішвілі, З. К. Авдеева, Д. І. Макаренко та ін. Труднощі в поясненні ряду поведінкових явищ спонукали представників багатьох наукових напрямків і шкіл ввести в свої пояснювальні схеми деякі проміжні змінні, такі як: «ментальність», «свідомість», «особистісний досвід», «система переконань» і ін.

На даний час когнітивний підхід до управлінської діяльності розвивається в двох основних напрямках:

1) використання формальних методів, що базуються на моделювання ситуацій на основі когнітивних карт;

2) вирішення практичних завдань управління в системах, які не достатньо організаційно впорядковані.

Другий напрямок включає в поле зору не тільки етапи прийняття рішень, що забезпечуються формальними методами, але також і суб'єктно-залежні етапи, до яких відносяться формалізація первинних знань і уявлень про проблемну ситуацію, цілепокладання, тобто ті етапи, які виконуються людьми, а значить – вимагають врахування людського фактора.

Таким чином, використання елементів когнітивного підходу в розвитку методології і теорії публічного управління передбачає зміну когнітивної структури як окремих індивідів, так і суспільства в цілому. Це означає формування у індивідів і суспільства нових ціннісних орієнтирів з метою оцінки результатів своєї діяльності, а також своєї ролі в реалізації положень Концепції сталого розвитку, спрямованих на збереження навколишнього середовища і забезпечення високої якості життя сьогодишніх і майбутніх поколінь.

Необхідність вирішення зазначених проблем в сфері публічного управління зумовило виникнення в 50–60-і рр. XX ст. мережевого підходу – саме в цей період державна політика в США почала розглядатися як продукт взаємодії бюрократичних кіл, законодавчих органів влади і представників зацікавлених груп. До основоположників даного напрямку відносять Р. Родеса, Д. Маршу, Д. Кноука, Дж. Куклінські, Т. Берцеля, М. Сміта та ін. В Україні одними з перших проблемами впливу політичних мереж на трансформацію сучасних підходів державного управління в частині стимулювання переходу до практики «керівництва» (governance) займалися Л. В. Сморгунів, А. А. Дегтярев, Н. В. Іванчук.

Л. В. Сморгунів виділяє п'ять методологічних установок мережевого підходу:

1. Теорія політичних мереж реконструює відносини між державою і сучасним суспільством, що передбачає замість спроби репродукції складності суспільства для управління, врахування цієї тенденції і, більш того, переміщення її в основу сучасного процесу прийняття рішень.

2. Теорія політичних мереж відновлює зв'язки між управлінням і політикою, що передбачає нове бачення співвідношення політичних і управлінських компонентів в процесі вироблення політики. Більш того, змінюється «ракурс розгляду держави як агента політики»: держава і її інститути визнаються важливими, але не єдиними суб'єктами, які беруть участь в процесі прийняття рішень; на противагу ідеї незалежності держави в політиці затверджується безпосередній зв'язок державних структур з іншими політичними акторами і необхідність обміну ресурсами між ними; на противагу ієрархічним принципам побудови держави пропонується новий тип управління – «керівництво» (governance), що характеризується «управлінням без уряду» (governing without government).

3. Мережевий підхід враховує морально-психологічний вимір в рамках дослідження політики та процесу прийняття рішень.

4. У теорії політичних мереж, крім визнання важливості поняття «інститут», особливий акцент робиться на внутрішніх зв'язках і відносинах як ключовому елементу мережевого утворення.

5. Теорія політичних мереж розглядає проблему ефективності не в аспекті «цілі – засоби», а з точки зору співвідношення «цілі – процеси», що означає увагу скоріше до дієвості, ніж до ефективності управління [13].

Змістовний аналіз існуючих методологічних і теоретичних підходів до публічного управління дозволяє зробити висновок, що розглянуті підходи концентрують свою увагу на різних аспектах суспільного управління (співвідношення діяльності індивідів в державному секторі (політиків, виборців, членів політичних партій, бюрократів і ін.):

- участь громадянського суспільства в управлінській діяльності;
- взаємовідносини влади і бізнесу, узгодження їх інтересів;
- участь громадських об'єднань в прийнятті політичних та управлінських рішень;
- вплив когнітивної структури свідомості на прийняття політичних і управлінських рішень та ін.

Різноманіття проаналізованих наукових підходів дозволяє вирішувати низку завдань та функцій публічного управління загалом та публічного менеджменту зокрема, відповідно до цілей національної системи публічного управління з урахуванням специфіки та особливостей обраного об'єкта публічного управління.

Висновки з проведеного дослідження. Новий публічний менеджмент виникає в результаті застосування економічного підходу до аналізу діяльності системи державного управління. Подальші наукові дослідження повинні стосуватися можливостей використання публічного менеджменту в функціональній діяльності публічних інститутів з врахуванням специфіки їх впливу на розвиток національної економіки.

Література

1. Актуальні проблеми менеджменту в умовах інноваційного розвитку економіки / Шкільняк М. М., Мельник А. Ф., Микитюк П. П. та ін. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2019. Вип. 2. С. 163-174.
2. Біла С. О. Інституційні та секторальні реформи в Україні: теоретико-методологічний аспект. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 18. Економіка і право* : зб. наукових праць. 2014. Випуск 25. С. 11-19.

3. Поліщук В. С. Особливості імплементації принципів нового державного менеджменту у країнах континентальної Європи. *Вісник національної академії державного управління при Президентові України*. 2016. № 3(82). С. 76-82.
4. Buchanan J. M., Tullock G. The Calculus of Consent: Logical Foundations of Constitutional Democracy. Ann Arbor : University of Michigan Press, 1992. 270 p.
5. Нуреев Р. М. Новая политическая экономия. *Научные труды Дон-НТУ*. 2011. Вып. 40-1. С. 5-15.
6. Институт частной собственности: российский вариант / Гибало Н. П. и др. Кострома : КГУ, 2013. 140 с.
7. Максutow А. Б. Корпоратизм: к постановке вопроса. *Антиномии*. 1999. №1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/korporatizm-k-postanovke-voprosa> (дата звернення: 13.07.2020).
8. Алеман, У. фон. Определения политики. Политология : краткий тематический словарь. Москва, Изд-во МГУ, 1992. 679 с.
9. Желюк Т. Л. Архітекtonіка управління збалансованим розвитком національної економіки : монографія. Тернопіль : Крок, 2017. 360 с.
10. Носков В. А., Михаленок Н. О. Теоретические аспекты институциональных изменений в экономике России. URL: http://www.ssc.smr.ru/media/journals/izvestia/2020/2020_3_911_917.pdf (дата звернення: 05.06.2020).
11. Бьюкенен Дж. Конституция экономической политики. *Вопросы экономики*. 2004. № 6. С. 104-113.
12. Желюк Т. Л. Регіональні перетворення у світовому та українському вимірах. *Децентралізація в системі регіонального управління* : монографія / за наук. ред. д. е. н., проф. А. І. Крисоватого та д. е. н., проф. Є. В. Савельєва. Тернопіль : THEU, 2016. С. 57-67.
13. Libecap G. Distributional Issues in Contracting for Property Rights. *Journal of Institutional and Theoretical Economics*. 1999. Vol. 145. P. 6-24.

References

1. Shkilniak, M.M., Melnyk, A.F., Mykytiuk, P.P. and Dudkina, O.P. (2019), "Actual problems of management in the conditions of innovative development of economy", *Visnyk Ternopil'skoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*, Iss. 2, pp. 163-174.
2. Bila, S.O. (2014), "Institutional and sectoral reforms in Ukraine: theoretical and methodological aspect", *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Seriya no. 18. Ekonomika i pravo : zb. naukovykh prats*, Issue 25, pp. 11-19.
3. Polishchuk, V.S. (2016), "Peculiarities of implementation of principles of new state management in the countries of continental Europe", *Visnyk natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy*, no. 3(82), pp. 76-82.
4. Buchanan, J.M. and Tullock, G. (1992), The Calculus of Consent: Logical Foundations of Constitutional Democracy, University of Michigan Press, Ann Arbor, USA, 270 p.
5. Nureev, P.M. (2011), "New political economy", *Nauchnye trudy Don-NTU*, Iss. 40-1, pp. 5-15.
6. Gibalo, N.P. et al. (2013), *Institut chastnoy sobstvennosti: rossiyskiy variant* [Institute of Private Property: Russian Version], KGU, Kostroma, Russia, 140 p.
7. Maksutov, A.B. (1999), "Corporateism: to the formulation of the question", *Antinomii*, no.1, available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/korporatizm-k-postanovke-voprosa> (access date July 13, 2020).
8. Aleman, U. (2015), *Opredeleniia politiki. Politologiya. Kratkiy tematicheskiy slovar* [Definitions of Policy. Political science. A short subject dictionary], Moscow, Russia, 679 p.
9. Zheliuk, T.L. (2017), *Arkhitektonika upravlinnia zbalansovanyim rozvytkom natsionalnoi ekonomiky* [Architectonics of management of balanced development of national economy], monograph, Krok, Ternopil, Ukraine, 360 p.
10. Noskov, V.A. and Mikhalenok, N.O. (2006), "Theoretical aspects of institutional changes in the Russian economy", available at: http://www.ssc.smr.ru/media/journals/izvestia/2020/2020_3_911_917.pdf (access date June 05, 2020).
11. Buchanan, J. (2004), "The Constitution of Economic Policy", *Voprosy ekonomiki*, no. 6, pp. 104-113.
12. Zheliuk, T.L. (2016), Regional transformations in the world and Ukrainian dimensions", In: Krysovatiy, A.I. and Saveliev, Ye.V. (Ed.) *Detsentralizatsiia v systemi rehionalnoho upravlinnia* [Decentralization in the system of regional government], monograph, TNEU, Ternopil, Ukraine, pp. 57-37.
13. Libecap, G. (1999), Distributional Issues in Contracting for Property Rights. *Journal of Institutional and Theoretical Economics*, Vol. 145, pp. 6-24.